

Когато хетериститѣ въ 1821 г. вдигнали оружие въ Влашко, войската имъ се състояла повече отъ български и сръбски войници. Дори въ броя на водачитѣ имъ имало много славяни; тъй, напр., сърбитѣ Младенъ и хаджи Проданъ, българинътъ Македонски, бившъ руски капитанъ, и много други. Когато рускиятъ генералъ князь Александъръ Ипсиланти пристигналъ съ гръцкитѣ доброволци въ Букурещъ (въ началото на априлъ), предъ него се явили двама пратеници отъ Зимничъ (срещу Свищовъ) съ известие, че българскиятъ войвода хаджи Христо Панка чака хетериститѣ на Дунава съ 76 лодки и съ 350 въоръжени българи и че въ България е всичко готово за борба. Споредъ други сведения, пратеницитѣ били 17 души отъ Свищовъ, Сливенъ, Пловдивъ, Османъ-Пазаръ. Ипсиланти не приелъ предложението имъ и отказалъ да имъ даде парична помощъ, която тѣ искали за своитѣ революционни приготовления. Сжщо тогава се получило известие, че императоръ Александъръ заповѣдалъ да заличатъ Ипсиланти отъ списъцитѣ на армията и че всѣка надежда за помощъ е напраздна. Хетериститѣ се отчаяли. Още на следния день (13 априлъ) Ипсиланти бързо се върналъ въ Търговище. Българскитѣ пратеници на връщане за Свищовъ били заловени отъ турцитѣ и изклани, тъй като целта имъ предателски била открита³.

Известието за възстанието на Ипсиланти разярило всички мохамедани по цѣлата империя. Въ по-големитѣ градове — въ Цариградъ, Смирна, Одринъ, а сжщо въ селата, дори и въ България били избити твърде много християни⁴.

Раята преживѣла тогава ужасни дни, които не се изглаждатъ въ паметта. Много български семейства потърсили спасение отвъдъ Дунава. Християнитѣ навсѣкжде били обезоръжени, забранено имъ било производството на огнестрелно оружие, поради което било прекжснато и производството на оружие въ Габрово.

Гръцкото възстание възбудило духоветѣ най-много въ Македония. Тамъ българскиятъ родъ *Дързиловци* или *Дарзиловци*, който живѣлъ около Воденъ и Острово и възставалъ противъ янинския Али, билъ принуденъ да изгори главния си центъръ село Дързилово и да се изсели⁵.

Когато борбата избухнала въ самата Елада, много българи, а особено хайдути не само отъ Македония, но и отъ балканскитѣ страни, побързали да отидатъ на бой противъ наследствения си врагъ⁶.

Гръцката революция станала причина за нова руска война. Въ 1828 г. руситѣ, подъ началството на фелдмаршала Витгенщайнъ, завоювали Браила, завзели цѣла Румелия заедно съ Добруджа и съ голѣми загуби превзели и Варна. Въ 1829 г. турскитѣ генерали се готвѣли вече да завзематъ балканската линия преди новия главнокомандующъ *Дибичъ*, но руската флота още презъ февруарий имъ отнела въ тила двата крайморски града Анхиалъ и Месемврия. Следъ голѣмата победа при Кюлевча Дибичъ сполучилъ незабелязано да прекара армията си презъ Балкана, когато турцитѣ очаквали обсадата на Шуменъ. Като видѣли грѣшката си, тѣ се помъчили да изпреварятъ руситѣ, но били разбити при Айтосъ, Ямболъ и Сливенъ. Въ началото на септемврий главната квартира на Дибича се намирала вече въ Одринъ, авангардътъ му въ Люле-Бургасъ, лѣвото крило на Черно море, а дѣсното при Еносъ предъ стоящата въ Егейско море руска флота. Между това генералъ Хейсмаръ отъ Орѣхово се промъкналъ до Враца и до Искърския проломъ; аванпостоветѣ му достигнали и до околноститѣ на София.

Българитѣ въ тази война помогнали на руситѣ много повече, отколкото въ предишната. Главенъ началникъ на българскитѣ доброволци билъ капитанъ *Георги Стойковъ Мамарчевъ*, съ прѣкоръ *Буюкли*, роденъ въ Котелъ и отличилъ се още въ 1810 година като предводителъ на български